

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 5Cdo/81/2022
Identifikačné číslo spisu: 1219205163
Dátum vydania rozhodnutia: 31.05.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Jana Halušková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:1219205163.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci navrhovateľa - muža, ktorého otcovstvo má byť zapreté A. O., nar. XX.XX.XXXX, trvalým pobytom v N. - D. O., N. XXX/X, zastúpeného advokátom JUDr. Ing. Miroslavom Čipákom, so sídlom v Bratislave, Vázovova 9/B, proti odporkyni - dieťaťu L. A. O., nar. XX.XX.XXXX, trvalým pobytom v N. - F., G. XX, zastúpenej Beňo & partners advokátska kancelária, s.r.o., so sídlom v Poprade, Nám. sv. Egídia č. 93, IČO: 44 250 029, o zapretie otcovstva, vedenom na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 52Pc/11/2019, o dovolaní navrhovateľa proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 13. augusta 2020 sp. zn. 20CoP/88/2020 takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žiaden z účastníkov n e m á nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava II (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) uznesením zo dňa 28. apríla 2020 č. k. 52Pc/11/2019-103 zastavil konanie z dôvodu prekážky právoplatne rozhodnutej veci (I. výrok) a žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania (II. výrok). Urobil tak po zistení existencie neodstrániteľnej prekážky konania v podobe právoplatne rozhodnutej veci (§ 230 Civilného sporového poriadku, ďalej aj „CSP“), nakoľko sa konanie týka tých istých účastníkov a toho istého predmetu ako v konaní vedenom na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 19C/60/2016, ktoré bolo právoplatne skončené zamietnutím návrhu na zapretie otcovstva rozsudkom zo dňa 21. júna 2016 č. k. 19C/60/2016-34 na základe aplikácie hmotnoprávnej normy (Zákona o rodine), teda nie z procesných dôvodov.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „odvolací súd“) uznesením z 13. augusta 2020 sp. zn. 20CoP/88/2020 na základe odvolania navrhovateľa uznesenie Okresného súdu Bratislava II zo dňa 28. apríla 2020 č. k. 52Pc/11/2019-103 potvrdil (I. výrok) a žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania (II. výrok).

V odôvodnení rozhodnutia konštatoval, že prekážka rozsúdenej veci (res iudicata) patrí k procesným podmienkam konania a jej existenciu skúma súd v každom štádiu konania, pretože vedie k zastaveniu

konania. Vydaný právoplatný rozsudok vylučuje možnosť totožnú vec znova prejednať a rozhodnúť o nej. Najvyšší súd Slovenskej republiky napr. v rozhodnutí zo dňa 13. októbra 2009 sp. zn. 5Cdo/120/2009 vyslovil, že: „Prekážka rozsúdenej veci (res iudicata) nastáva vtedy, ak sa má v novom konaní prejednať tá istá vec. O tú istú vec ide vtedy, keď v novom konaní ide o ten istý nárok alebo stav, o ktorom už bolo právoplatne rozhodnuté, a ak sa týka rovnakého predmetu konania a tých istých osôb. Pritom nie je významné, či rovnaké osoby majú v novom konaní rovnaké, alebo rozdielne procesné postavenie (či ten, kto bol v skoršom konaní žalobcom, je žalobcom aj v novom konaní alebo má postavenie žalovaného a naopak). Ten istý predmet konania je daný, ak ten istý nárok alebo stav vymedzený žalobným petitom vyplýva z rovnakých skutkových tvrdení, z ktorých bol uplatnený (t. j. vyplýva z rovnakého skutku). Pre posúdenie, či je daná prekážka veci právoplatne rozhodnutej nie je významné, ako súd po právnej stránke posúdil skutkový dej, ktorý bol predmetom pôvodného konania. Prekážka veci právoplatne rozhodnutej je daná aj vtedy, pokiaľ určitý skutkový dej (skutok) bol po právnej stránke v pôvodnom konaní posúdený nesprávne alebo neúplne, resp. inak“. Odvolací súd sa stotožnil so záverom okresného súdu, že v konaní vedenom na súde prvej inštancie pod sp. zn. 52Pc/11/2019 ide o totožný návrh smerujúci proti tej istej odporkyni, o ktorom súd prvej inštancie už rozhodol rozsudkom zo dňa 21. júna 2016 č. k. 19C/60/2016-34, právoplatným dňa 20. júla 2016. Odvolací súd zdôraznil, že návrh pôvodne vedený v konaní pod sp. zn. 19C/60/2016 bol zamietnutý z hľadiska nesplnenia hmotnoprávnych podmienok (včasnosť podania návrhu) a nebol zamietnutý z hľadiska procesnoprávneho. V čase podania pôvodnej žaloby, t. j. ku dňu 04. apríla 2016 platilo ustanovenie § 86 ods. 1 Zákona o rodine, podľa ktorého manžel môže do troch rokov odo dňa, keď sa dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že je otcom dieťaťa, ktoré sa narodilo jeho manželke, zaprieť na súde, že je jeho otcom. Nenaplnenie lehoty podľa uvedeného ustanovenia, platného aj v súčasnosti, je nespĺnením hmotnoprávnych predpokladov zapretia otcovstva. Ak teda nedošlo k naplneniu týchto predpokladov a návrh navrhovateľa bol na tomto základe zamietnutý, nejde o rozhodnutie, ktoré netvorí prekážku res iudicata, t. j. nešlo o zamietnutie žaloby z procesných dôvodov. Skutočnosť, že otec proti pôvodnému rozsudku zo dňa 21. júna 2016 č. k. 19C/60/2016-34 nepodal opravný prostriedok spôsobila, že sa predmetné rozhodnutie stalo rozhodnutím vo veci samej. Odvolací súd konštatoval, že navrhovateľ sa týmto konaním v podstate domáha revízie pôvodného rozhodnutia o návrhu na zapretie otcovstva, čo vzhľadom na právoplatnosť rozsudku zo dňa 21. júna 2016 č. k. 19C/60/2016-34, ktorý tvorí prekážku právoplatne rozhodnutej veci, nie je možné ani prípustné. Súd prvej inštancie preto postupoval správne, keď konanie vedené pod sp. zn. 52Pc/11/2019 s poukazom na § 230 CSP t. j. pre prekážku res iudicata zastavil. Odvolací súd uznesenie súdu prvej inštancie ako vecne a právne správne s poukazom na § 387 ods. 1 a 2 CSP potvrdil. Ďalšie odvolacie námietky navrhovateľa, najmä s poukazom na uvedenú judikatúru, odvolací súd vyhodnotil v ich súhrne ako právne irelevantné a také, ktoré z povahy veci nie sú spôsobilé privodiť zmenu uznesenia súdu prvej inštancie. O trovách konania rozhodol odvolací súd podľa § 396 ods. 1 CSP v spojení s ustanovením § 52 Civilného mimosporového poriadku, podľa ktorého žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

3. Proti uzneseniu odvolacieho súdu podal navrhovateľ (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie. Žiadal, aby dovolací súd uznesenie súdu prvej inštancie v spojení s uznesením odvolacieho súdu zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania dovolateľ vyvodil z § 420 písm. f/ a § 421 ods. 1 písm. b/ CSP argumentujúc, že nesprávnym procesným postupom súdu mu bolo znemožnené, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, a tiež tým, že „rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená,“ špecifikujúc právnu otázku, či „možno prelomiť všeobecne uznávanú zásadu res iudicata v konaní o zapretí otcovstva, pri individuálnom posúdení prípadu s prihliadnutím na okolnosti hodné osobitého zreteľa.“

3.1. S odkazom na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04 uviedol, že právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov. V danej veci sa nemožno s konaním súdu stotožniť, nakoľko pri rozhodovaní súdu prvej inštancie v konaní vedenom pod sp. zn. 19C/60/2016 bola

aplikovaná neplatná právna úprava. Došlo k porušeniu jeho základného práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Domnelý otec dieťaťa bol uvedený do omylu, pod vplyvom ktorého nebol podaný opravný prostriedok. Dovolateľ mal za to, že rozhodnutie súdu prvej inštancie z 21. júna 2016 č. k. 19C/60/2016-34 nebolo rozhodnutím meritorným, bolo zamietnuté len z procesných dôvodov. V zmysle rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. júna 2017 sp. zn. 3Cdo/115/2016, 7Cdo/26/2010 zo 14. septembra 2011 a rozhodnutia uverejneného v Zbierke nálezov a rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky ako R 15/2005 ak dôjde k zamietnutiu žaloby bez toho, aby súd záväzne posúdil existenciu právneho vzťahu medzi účastníkmi sporu, nejde o rozhodnutie, ktoré by zakladalo prekážku právoplatne rozhodnutej veci. Uviedol, že odvolací súd ani súd prvej inštancie nereflektovali súdmi viacnásobné prelomenie zásady *res iudicata*, odôvodnené nemožnosťou jej aplikovania bez posúdenia dôvodu zamietnutia predchádzajúcej žaloby tých istých účastníkov pri tom istom predmete sporu. Svoju argumentáciu podporil poukazom na rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) vo veci *Paulík v. Slovenská republika* zo dňa 10. októbra 2016 č. 10699/05, v zmysle ktorého pri existencii vážnych dôvodov možno prelomiť aj uznávanú zásadu *res iudicata*, čo znamená, že každý prípad je potrebné posudzovať individuálne a aj napriek všeobecnej zásade treba pri rozhodovaní v jednotlivom prípade prihliadať na okolnosti hodné osobitného zreteľa.

4. Odporkyňa vo vyjadrení k dovolaniu poukázala na to, že navrhovateľ neuviedol žiadny konkrétny dovolací dôvod, pričom nie je úlohou druhej sporovej strany ani úlohou dovolacieho súdu tieto dôvody dotvárať. Mala za to, že rozhodnutia citované dovolateľom týkajúce sa či už naplnenia zásady *res iudicata*, prípadne jej prelomenia, sa obsahovo týkajú odlišných procesných situácií. Skutočnosť, že okresný súd v poradí prvom rozhodnutí aplikoval neaktuálnu právnu úpravu, mala byť dôvodom na odvolanie, prípadne využitie iných opravných prostriedkov, ktorých nepodanie nemôže byť na jej ťarchu. Ďalej uviedla, že okrem zastavenia konania z dôvodu prekážky veci rozsúdenej, je v spore nevyhnutné poukázať aj na procesné spoločensvo v konaní o zapretie otcovstva, pričom absencia jednej z dvoch pasívne legitimovaných osôb je sama osebe dôvodom na zamietnutie návrhu. Vzhľadom na vyššie uvedené žiadala, aby dovolací súd dovolanie odmietol.

5. Dovolanie bolo podané po 01. júli 2016, odkedy sa konanie vo veciach starostlivosti súdu o maloletých riadia ustanoveniami zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“). Podľa § 2 ods. 1 CMP ak tento zákon neustanovuje inak (a v danej veci tak CMP neustanovuje), na konanie podľa neho sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku. To platí i pre konanie o dovolaní, ktoré CMP osobitne neupravuje.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (§ 35 CSP; ďalej aj „najvyšší súd“ event. „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) podal účastník konania, v ktorého neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpený advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania. Bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie navrhovateľa je prípustné, preto skúmal jeho dôvodnosť.

7. Uznesením zo dňa 31. marca 2021 sp. zn. 5Cdo/121/2020 najvyšší súd rozhodol o dovolaní navrhovateľa tak, že uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 13. augusta 2020 sp. zn. 20CoP/88/2020 a uznesenie Okresného súdu Bratislava II zo dňa 28. apríla 2020 č. k. 52Pc/11/2019-103 zrušil a vec vrátil Okresnému súdu Bratislava II na ďalšie konanie majúc za to, že v prejednávanej veci v konaní o zapretie otcovstva možno prelomiť zásadu *res iudicata* pri individuálnom posúdení prípadu s prihliadnutím na okolnosti hodné osobitného zreteľa, a to s ohľadom na vývoj judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, keď dovolateľ má legitímne právo dostať prinajmenšom príležitosť poprieť otcovstvo dieťaťa a aj odporkyňa môže mať záujem poznať svojho biologického otca. Najvyšší súd poukázal na rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Mikulič proti Chorvátsku* zo 07. februára 2002, *Paulík proti Slovensku* z 10. októbra 2006, *Shofman proti Rusku* z 24. novembra 2005, *Powell a Rayner proti Spojenému kráľovstvu* z 21. februára 1990, *Kroon proti Holandsku* z 27. októbra 1994, *Novotný proti Českej republike* zo 07. júna 2018, *Jäggi proti Švajčiarsku* z 13. júla 2006 a iné.

8. Ústavný súd Slovenskej republiky nálezom zo dňa 09. februára 2022 sp. zn. I. ÚS 350/2021-41 rozhodol, že uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Cdo/121/2020 z 31. marca 2021 bolo porušené základné právo sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Cdo/121/2020 z 31. marca 2021 zrušil a vec vrátil Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie. Zároveň Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky uložil povinnosť nahradiť sťažovateľke trovy konania 691,34 eur a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu. Ústavný súd považoval námietku sťažovateľky (vo veci prejednávanej najvyšším súdom odporkyne, pozn. dovolacieho súdu), že rozhodnutie najvyššieho súdu je vo vzťahu k posudzovaniu dôvodov hodných osobitného zreteľa arbitrárne a zjavne neodôvodnené, nemajúce oporu v judikatúre ústavného súdu ani v judikatúre ESLP, za opodstatnenú. Za opodstatnenú považoval aj námietku sťažovateľky, že v rámci skúmania podmienok konania sa najvyšší súd nevysporiadal s procesným spoločenstvom a preklúziou. Ústavný súd dospel k záveru, že najvyšší súd v napadnutom uznesení nezohľadnil východiská ochrany základných práv a slobôd sťažovateľky (účastníčky konania o zapretie otcovstva) uvedené v bodoch 20. až 23. nálezu, preto jeho prístup pri rozhodovaní o dovolaní navrhovateľa nemožno hodnotiť inak odporujúci obsahu základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru. V bodoch 20. až 23. ústavný súd poukázal na úlohu právneho štátu spočívajúcu vo vytvorení právnych a faktických garancií uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd občanov, na povinnosť orgánu verejnej moci konať nestranne, nezávisle a s využitím všetkých zákonom vytvorených prostriedkov na dosiahnutie účelu takýchto procesných postupov s vylúčením svojvôle (II. ÚS 143/02, III. ÚS 60/04, III. ÚS 199/08). Zopakoval, že o arbitrárnosť právnych záverov ide spravidla vtedy, keď súd vôbec nedal uspokojujúcu odpoveď na argumenty predložené účastníkom, alebo ak právne závery, ku ktorým súd dospel, nemajú svoj racionálny základ v interpretácii príslušných ustanovení právnych predpisov pomocou prípustných interpretačných metód, alebo keď k súdom vyvodeným právnym záverom v konkrétnej veci už prima facie nie je možné dôjsť podradením zisteného skutkového stavu pod príslušnú právnu normu (II. ÚS 440/2011) a napokon sa zaoberal právom na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia s odkazom na rozhodnutia IV. ÚS 115/03, III. ÚS 772/2016, I. ÚS 235/2020, I. ÚS 515/2020, II. ÚS 120/2020, IV. ÚS 314/2020 a rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Van Hurk v. Holandsko z 19.04.1994, sťažnosť č. 16034/90, § 61, či vo veci Ruiz Torija a Hiro Balani v. Španielsko z 09.12.1994, sťažnosť č. 18390/91. V ďalšej časti nálezu ústavný súd uviedol, že zavedenie lehoty, v ktorej domnelý otec musí prijať opatrenia na popretie otcovstva dieťaťa, má za cieľ zabezpečiť právnu istotu a chrániť záujmy dieťaťa spočívajúce v poznaní svojej totožnosti. Tieto ciele však neprevažujú nad právom otca mať príležitosť poprieť otcovstvo. Praktická nemožnosť poprieť otcovstvo od narodenia dieťaťa predstavuje pre domnelého otca nadmerné bremeno, čo je v rozpore nielen s jeho právom na prístup k súdu a na spravodlivý proces podľa čl. 6 dohovoru, ale neprimerane zasahuje aj do jeho práva podľa čl. 8 dohovoru (rozsudok ESLP vo veci Mizzi c. Malta č. 26111/02 z 12.1.2006). Popri práve na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života je tu teda aj princíp právnej istoty ako súčasť právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 ústavy. V práve Rady Európy sa uplatňovaním premlčacích lehôt v zásade neporušuje čl. 6 ods. 1 dohovoru. Uloženie primeraných lehôt a procesných podmienok na uplatňovanie nárokov môže podporiť správne spravovanie spravodlivosti zaistením právnej istoty a právoplatnosti a ochranou možných odporcov pred starými nárokmi, voči ktorým môže byť zložitá brániť sa z dôvodu uplynutého času (rozsudok ESLP vo veci MPP Golub proti Ukrajine č. 6778/05 z 18. októbra 2005). Aj keď sú premlčacie lehoty v práve Rady Európy bežnou črtou vnútroštátnych právnych systémov a slúžia niekoľkým dôležitým cieľom, v záujme svojej zákonnosti sa nimi musí sledovať oprávnený cieľ a musia byť primerané tomuto cieľu (rozsudok ESLP vo Stubbings a iní proti Spojenému kráľovstvu č. 22083/93 a 22095/93 z 22.10.1996). To sa nesporne týka aj lehôt prekluzívnych.

9. Z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP vyplýva, že dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že

v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 1 CSP).

10. Vychádzajúc z obsahu dovolania (čl. 11 ods. 1 základných princípov a § 124 ods. 1 CSP) dovolací súd konštatuje, že dovolateľ poukazujúc na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04 namietal porušenie svojho práva na spravodlivý proces rozhodnutím súdu prvej inštancie z 21. júna 2016 č. k. 19C/60/2016-34. Pri (prvom) rozhodovaní súdu prvej inštancie bola aplikovaná právna úprava v tom čase neplatná porušujúc dovolateľove základné právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“), čo spôsobilo jeho uvedenie ako domnelého otca do omylu, pod vplyvom ktorého nebol podaný opravný prostriedok.

11. Podľa § 86 ods. 1 Zákona o rodine účinného od 01. januára 2016 môže manžel do troch rokov odo dňa, keď sa dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že je otcom dieťaťa, ktoré sa narodilo jeho manželke, zaprieť na súde, že je jeho otcom. V danom prípade je plynutie subjektívnej trojročnej lehoty viazané na moment, kedy sa manžel dozvedel o skutočnostiach spochybňujúcich jeho otcovstvo.

12. Dovolací súd vo vzťahu k právnej úprave citovanej v odseku 11 upresňuje, že podľa pôvodne schváleného znenia § 86 ods. 1 Zákona o rodine manžel mohol do troch rokov odo dňa, keď sa dozvedel, že sa jeho manželke narodilo dieťa, zaprieť na súde, že je jeho otcom. Ústavný súd však nálezom z 20. apríla 2011 č. k. PL. ÚS 1/2010-57 rozhodol, že ustanovenie § 86 ods. 1 nie je v súlade s čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Tento nález bol uverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky dňa 08. septembra 2011. Podľa čl. 125 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky ustanovenie § 86 ods. 1 dňom vyhlásenia tohto nálezu v Zbierke zákonov Slovenskej republiky stratilo účinnosť. Keďže Národná rada Slovenskej republiky neuviedla toto ustanovenie zákona do súladu s Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd, stratilo po šiestich mesiacoch od vyhlásenia nálezu v Zbierke zákonov Slovenskej republiky aj platnosť. Znenie zákona uvedené v ods. 11.1 tohto rozhodnutia bolo včlenené do Zákona o rodine jeho novelizáciou zákonom č. 175/2015 Z. z., účinnou od 1. januára 2016.

13. Po preskúmaní obsahu spisu dovolací súd konštatuje, že súd prvej inštancie sa počas „prvého“ konania pri právnom posúdení veci vzhľadom na zistený skutkový stav dopustil nesprávnej aplikácie právnych predpisov bez toho, aby zohľadnil nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 20. apríla 2011, č. k. PL. ÚS 1/2010-57, v ktorom vyslovil, že § 86 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nie je v súlade s článkom 6 ods. 1 a článkom 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, nakoľko subjektívna lehota ustanovená na podanie zapieracej žaloby v citovanom ustanovení, resp. podmienky jej plynutia nezohľadňujú fakt, že manžel matky ako právny otec vo väčšine prípadov nadobudne status otcovstva a prijme zodpovednosť za plnenie rodičovských práv a povinností добромyselне s vedomím, že je biologickým otcom dieťaťa. Napriek všeobecnej požiadavke na spravodlivom usporiadaní vzťahov právny otec v prípade, ak zistí až po uplynutí zapieracej lehoty, že nie je biologickým otcom dieťaťa, nemá možnosť slobodne a vedome sa rozhodnúť, či zotrvá v už založenom právnom vzťahu s dieťaťom, alebo sa rozhodne využiť právne prostriedky smerujúce k jeho ukončeniu. Právnomu otcovi po uplynutí zapieracej lehoty, ktorá začína plynúť dňom, keď sa manžel matky dozvedel o narodení dieťaťa, nie je poskytnutý žiadny účinný prostriedok nápravy na zapretie otcovstva.

14. V čase rozhodovania vychádzal súd prvej inštancie z právnej úpravy Zákona o rodine ustanovujúcej, že manžel môže do troch rokov odo dňa, keď sa dozvie, že sa jeho manželke narodilo dieťa, zaprieť na súde, že je jeho otcom. V zmysle prechodných ustanovení k úpravám účinným k 01. januáru 2016, a to § 119b ods. 1 a 2 Zákona o rodine: „1/ Ak sa manžel alebo jeho opatrovník do 31. decembra 2015 dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že manžel je otcom dieťaťa, ktoré sa po 07. septembri 2008 narodilo jeho manželke, môže manžel alebo jeho opatrovník na súde zaprieť, že manžel je otcom tohto dieťaťa do 31. decembra 2018, ak sa v tejto veci nezačalo konanie pred 01. januárom 2016. 2/ Konanie o zapretí otcovstva manželom matky dieťaťa alebo jeho opatrovníkom, o ktorom súd

nerozhodol do 31. decembra 2015, sa dokončí podľa predpisu účinného od 01. januára 2016.“ Ak súd prvej inštancie postupoval podľa § 86 ods. 1 Zákona o rodine účinného do 31. decembra 2015, aplikoval nesprávny právny predpis. Nebol totiž žiaden dôvod pre postup podľa § 119b ods. 1 Zákona o rodine, nakoľko dieťa domnelého otca, o ktorého otcovstve malo byť v konaní rozhodnuté, bolo narodené 15. mája 1981 a konanie na okresnom súde začalo po 01. januári 2016, a to dňa 04. apríla 2016, z čoho vyplýva, že bolo nevyhnutné rozhodnúť v súlade s ustanovením § 86 ods. 1 Zákona o rodine účinným od 01. januára 2016.

15. Aj napriek vyššie uvedenému dovolací súd konštatuje, že dovolateľ, ktorý bol zastúpený právnym zástupcom, nevyužil všetky dostupné procesné prostriedky za účelom nápravy rozhodovania súdu prvej inštancie a zostal v tomto smere pasívny, smeruje k spochybneniu správnosti právneho posúdenia veci súdom prvej inštancie. Z hľadiska obsahového potom nejde o námietky týkajúce sa procesného postupu súdu (v zmysle procedúry prejednávania veci). Navrhovateľom namietaná nesprávnosť právneho posúdenia veci však nie je procesnou vadou v zmysle § 420 písm. f/ CSP a nezakladá prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia.

16. V súvislosti s dovolacou námietkou týkajúcou sa povahy rozhodnutia súdu prvej inštancie z 21. júna 2016 č. k. 19C/60/2016-34, ktoré v zmysle argumentácie dovolateľa nepredstavovalo rozhodnutie meritorne, ale procesnoprávne, teda vydané bez záväzného posúdenia existencie právneho vzťahu medzi stranami sporu súdom a nepovažuje sa za rozhodnutie, ktoré by zakladalo prekážku právoplatne rozhodnutej veci, dovolací súd konštatuje, že sa v celom rozsahu stotožňuje s právnym názorom odvolacieho súdu. Na doplnenie uvádza, že v zmysle § 86 ods. 1 Zákona o rodine môže manžel do troch rokov odo dňa, keď sa dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že je otcom dieťaťa, ktoré sa narodilo jeho manželke, zaprieť na súde, že je jeho otcom. V zmysle uvedeného ustanovenia je nenaplnenie subjektívnej trojročnej lehoty hmotnoprávnym predpokladom zapretia otcovstva. Ak bol teda návrh dovolateľa zamietnutý z dôvodu nesplnenia hmotnoprávných podmienok pre jeho uplatnenie, nešlo v danom prípade o rozhodnutie procesnoprávne, ale naopak hmotnoprávne. Nič nemení na veci, ako bolo vyššie konštatované, vzhľadom na nevyužitie dovolateľom všetkých dostupných procesných prostriedkov za účelom nápravy rozhodovania súdu prvej inštancie, že súd prvej inštancie aplikoval právnu úpravu v čase rozhodnutia už neúčinnú. Aj v zmysle predchádzajúcej právnej úpravy bolo podanie návrhu na zapretie otcovstva a nenaplnenie trojročnej subjektívnej lehoty plynúcej odo dňa, keď sa manžel dozvedel, že sa jeho manželke narodilo dieťa, predpokladom hmotnoprávnym, a teda v súhrne uvedeného stále išlo o rozhodnutie hmotnoprávne, zakladajúce prekážku právoplatne rozhodnutej veci.

17. K prípustnosti dovolania z dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP dovolateľ uviedol, že právnou otázkou, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená a od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu je otázka, či možno prelomiť všeobecne uznávanú zásadu res iudicata v konaní o zapretie otcovstva pri individuálnom posúdení prípadu s prihliadnutím na okolnosti hodné osobitého zreteľa.

18. Podľa § 230 Civilného sporového poriadku ak sa o veci právoplatne rozhodlo, nemôže sa prejednávať a rozhodovať znova.

19. V prejednávanom spore odvolací súd (rovnako ako súd prvej inštancie) pri svojom rozhodnutí vychádzal z toho, že prekážka rozsúdenej veci (res iudicata) patrí k procesným podmienkam konania a jej existenciu skúma súd v každom štádiu konania; jej zistenie vedie k zastaveniu konania. Podstata tohto inštitútu spočíva v tom, že právoplatný rozsudok predstavuje vec rozsúdenú, čo vylučuje možnosť totožnú vec znova prejednať a rozhodnúť o nej. V konaní vedenom pod sp. zn. 52Pc/11/2019 išlo o totožný návrh smerujúci proti tej istej odporkyni, o ktorom súd prvej inštancie už rozhodol rozsudkom zo dňa 21. júna 2016 č. k. 19C/60/2016-34, právoplatným dňa 20. júla 2016. V zmysle odôvodnenia odvolacieho súdu „návrh pôvodne vedený v konaní pod sp. zn. 19C/60/2016 bol zamietnutý z hľadiska nesplnenia hmotnoprávných podmienok pre jeho uplatnenie, nakoľko včasnosť podania takéhoto návrhu bola a v súčasnosti stále je hmotnoprávnou podmienkou jeho uplatnenia (nebol zamietnutý z hľadiska procesnoprávneho). Inak povedané, v čase podania pôvodnej žaloby t. j. ku dňu 4. apríla 2016 platilo

ustanovenie § 86 ods. 1 Zákona o rodine, podľa ktorého manžel môže do troch rokov odo dňa, keď sa dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že je otcom dieťaťa, ktoré sa narodilo jeho manželke, zaprieť na súde, že je jeho otcom. Toto ustanovenie platí rovnako aj v súčasnosti, pričom nenaplnenie tejto lehoty (3 roky odo dňa, keď sa dozvedel o skutočnostiach) je nesplnenie hmotnoprávných predpokladov pre možnosť zapretia otcovstva. Ak teda nedošlo k naplneniu týchto predpokladov a návrh navrhovateľa bol na tomto základe zamietnutý, zamietnutie návrhu v tomto prípade nie možné vyhodnotiť ako rozhodnutie, ktoré netvorí prekážku res iudicata, t. j. nešlo o zamietnutie žaloby z procesných dôvodov.“ (Aj) nepodanie opravného prostriedku otcom proti pôvodnému rozsudku zo dňa 21. júna 2016 č. k. 19C/60/2016-34 spôsobilo, že sa predmetné rozhodnutie stalo po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutím vo veci samej, a to z hľadiska hmotnoprávného. Na základe tejto interpretácie potom odvolací súd dospel k názoru, že vyššie uvedené právoplatné rozhodnutie zo dňa 21. júna 2016 č. k. 19C/60/2016-34 tvorí prekážku právoplatne rozhodnutej veci a rozhodnutie o pôvodnom návrhu o zapretie otcovstva nie je v zmysle ustanovenia § 230 CSP možné ani prípustné.

20. Prekážka rozsúdenej veci (res iudicata) patrí k procesným podmienkam a jej existencia (zistenie) v každom štádiu konania musí viesť k zastaveniu konania. Pre posúdenie, či je daná prekážka veci právoplatne rozhodnutej nie je významné, ako súd po právnej stránke posúdil skutkový dej, ktorý bol predmetom pôvodného konania. Prekážka veci právoplatne rozhodnutej je daná aj vtedy, pokiaľ určitý skutkový dej (skutok) bol po právnej stránke v pôvodnom konaní posúdený nesprávne alebo neúplne (a tiež inak) (R 15/2010).

21. Ako už bolo povedané vyššie, Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze sp. zn. I. ÚS 350/2021 uviedol: „Zavedenie lehoty, v ktorej domnelý otec musí prijať opatrenia na popretie otcovstva dieťaťa, má za cieľ zabezpečiť právnu istotu a chrániť záujmy dieťaťa spočívajúce v poznaní svojej totožnosti. Tieto ciele však neprevažujú nad právom otca mať príležitosť poprieť otcovstvo. Praktická nemožnosť poprieť otcovstvo od narodenia dieťaťa predstavuje pre domnelého otca nadmerné bremeno, čo je v rozpore nielen s jeho právom na prístup k súdu a na spravodlivý proces podľa čl. 6 dohovoru, ale neprímerane zasahuje aj do jeho práva podľa čl. 8 dohovoru (rozsudok ESĽP vo veci Mizzi c. Malta č. 26111/02 z 12.1.2006). Popri práve na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života je tu teda aj princíp právnej istoty ako súčasť právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 ústavy“.

22. Hodnota právnej istoty a z nej vyplývajúci princíp ochrany dôvery občanov v právo je jedným zo znakov právneho štátu. Ak niekto koná v (oprávnenej) dôvere v nejaký zákon, nemá byť v tejto dôvere sklamaný. Ochrana konania uskutočneného v dôvere v právo predpokladá nielen dôveru v normatívny text, ale aj dôveru v trvajúci výklad právneho predpisu orgánmi verejnej moci. Prehodnotenie výkladu právnej normy pri nezmenenom stave právnej úpravy nie je vylúčené, ale takýto závažný zásah do právnej istoty vyžaduje len závažné a principiálne dôvody smerujúce k dosiahnutiu určitej právom chránenej hodnoty.

23. Dovolací súd v súvislosti s dovolateľom nastolenou právnou otázkou, týkajúcou sa možnosti prelomenia zásady res iudicata v konaní o zapretie otcovstva, poukazuje na to, že táto zásada bola už niekoľkokrát prelomená s ohľadom na konflikt Dohovorom chráneného práva dieťaťa poznať svojho otca, resp. práva otca poznať svoje dieťa a vzhľadom na požiadavku právneho poriadku na právnu istotu. Napr. v rozsudku Paulík v. Slovensko z 10. októbra 2006 Európsky súd pre ľudské práva dospel k záveru, že neexistencia konania, v ktorom by bolo možné uviesť právny stav do súladu s biologickou realitou, nebola nikomu na prospech, nakoľko bola navyše v tejto veci v nesúlade s prianím zúčastnených osôb. Sťažovateľ argumentoval tým, že podľa slovenského právneho poriadku nie je možné obnoviť konanie o určenie otcovstva, v ktorom súd v 70-tych rokoch na základe krvnej skúšky určil otcovstvo k jeho domnejšej maloletej dcére, hoci v roku 2004 vykonaná analýza DNA vzorky jeho otcovstva vylúčila. Sťažovateľ namietal, že štát mu neposkytol právne prostriedky na zapretie otcovstva napriek tomu, že bolo dokázané, že nie je biologickým otcom, čím došlo k zásahu do jeho práva na rešpektovanie rodinného a súkromného života. Namietal, že matky a otcovia, ktorých otcovstvo je

prezumpované na základe zákona o rodine, majú právo na zapretie otcovstva, kým v jeho prípade nemohol využiť žiaden z dostupných právnych prostriedkov, nakoľko išlo o vec právoplatne skončenú v roku 1970.

24. V paternitných konaniach, aj v prejednávanej veci, sú proti sebe postavené práva dieťaťa a jeho, i keď domnelého, otca. Obe strany majú právo na udržanie právnej istoty a jej stabilitu. Rovnako majú mať istotu vo svojej vlastnej identite, ktorej neoddeliteľnou súčasťou je i fakt, kto je koho rodičom, resp. kto je koho dieťaťom. Na druhej strane sú tu záujmy dieťaťa, ktoré je v porovnaní s dospelým stranou slabšou, zasluhujúcou si viac ochrany. Vzhľadom na to je nevyhnutné aplikovať test proporcionality, čo znamená zamerať sa na spôsobilosť dosiahnutia stanoveného cieľa (test vhodnosti) a na najšetrnejší zásah vo vzťahu k dotknutému základnému právu (test potrebnosti), a následne zhodnotiť za akých okolností bude prejavovaný súhlas jednej či druhej strane. Je potrebné dosiahnuť rovnováhu medzi záujmom otca vec prejednať a záujmom všeobecným, ktorý chráni práva dieťaťa, ale aj právo na právnu istotu.

25. V zmysle vyššie citovanej platnej právnej úpravy § 86 ods. 1 Zákona o rodine je aj v tejto prejednávanej veci prostriedkom dosiahnutia súladu právneho a biologického otcovstva navrhovateľa, ktorého otcovstvo bolo určené na základe prvej zákonnej domnienky otcovstva, návrh na zapretie otcovstva. Dovolateľ takýto návrh podal dňa 04. apríla 2016 a k jeho zamietnutiu došlo 21. júna 2016 z dôvodu jeho podania po zákonom stanovenej lehote. Nakoľko bol dovolateľom dňa 26. septembra 2019 vo veci podaný opätovný návrh o zapretie otcovstva, súd prvej inštancie konanie vedené pod sp. zn. 52Pc/11/2019 s poukazom na § 230 CSP t. j. existenciu procesnej prekážky res iudicata zastavil a odvolací súd uznesenie súdu prvej inštancie ako vecne a právne správne s poukazom na ustanovenie § 387 ods. 1 a 2 CSP potvrdil.

26. Dovolací súd konštatuje, že v prejednávanej veci má z obsahu spisu (rozsudok Okresného súdu Bratislava II zo dňa 21. júna 2016 č. k. 19C/60/2016-34) preukázané, že odporkyňa v „prvom“ konaní napriek citlivosti situácie, keď navrhovateľa považovala za svojho otca, nespochybnila jeho právo na zapretie otcovstva. Navrhovala nariadenie znaleckého dokazovania na určenie, či dovolateľ je, resp. nie je jej biologickým otcom, čím prejavila hodnoverný záujem poznať svojho otca. Predmetom konania sú teda proti sebe stojace práva dieťaťa (v súčasnosti už plnoletej ženy) a domnelého otca. Odporkyňa však neskôr svoj postoj zmenila, o čom svedčia aj jej podania v dovolacom konaní a v konaní pred ústavným súdom, a nemá záujem na (potenciálnom) zásahu do jej právneho statusu navrhovateľovej dcéry v dôsledku prípadného zapretia otcovstva. Aj keď má odporkyňa v čase rozhodovania dovolacieho súdu 41 rokov a založenú vlastnú rodinu, všeobecný záujem na ochrane jej práv v tomto štádiu nestratil na význame v porovnaní s časom, kedy bola maloletým dieťaťom.

27. Právo poznať svojich rodičov je dôležitou súčasťou osobnej identity. Nesporné je, že v prípade požiadavky zákonnosti a legitímnosti cieľa je právny záver odvolacieho súdu v súlade so zákonom a odôvodnený všeobecným záujmom na zaistení právnej istoty. Dovolací súd po vykonaní testu proporcionality nezistil také okolnosti prejednávanej veci, ktoré by umožnili uskutočniť pokus o odstránenie novej diskrepancie medzi právnou domnienkou a biologickou a sociálnou realitou otcovstva (prípadné prelomenie zásady res iudicata automaticky neznamená úspech navrhovateľa v merite zapretia otcovstva) po uplynutí zákonom pevne stanovenej lehoty troch rokov počítanej odo dňa, keď sa navrhovateľ ako manžel matky odporkyne dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že je otcom dieťaťa, ktoré sa narodilo jeho manželke. Na tomto závere nič nemôže zmeniť ani fakt, že rozhodnutie súdu v „prvom“ konaní bolo založené na aplikácii nesprávnej právnej normy, voči ktorej sa dovolateľ podaním odvolania nebránil.

28. Dovolací súd neopomína hodnotové aspekty vyplývajúce z konceptu materiálneho právneho štátu, ale uzatvára, že v posudzovanom prípade konfliktu medzi právnou istotou a materiálnou spravodlivosťou nie je daný dôvod uprednostniť druhú z nich a zásadu res iudicata prelomiť.

29. Z uvedeného vyplýva, že súdy nižších inštancií možnosť prelomenia všeobecne uznávanej zásady res

iudicata v konaní o zapretí otcovstva, pri individuálnom posúdení prípadu a s prihliadnutím na okolnosti hodné osobitého zreteľa, právne posúdili správne. Dovolací súd potom konštatuje, že dovolanie navrhovateľa je prípustné (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP), ale nie je dôvodné, preto rozhodol o zamietnutí dovolania (§ 448 CSP).

30. Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze sp. zn. I. ÚS 350/2021 uviedol, že je opodstatnená námietka sťažovateľky (teda odporkyne v tomto konaní), že v rámci skúmania podmienok konania sa najvyšší súd nevysporiadal s procesným spoločenstvom a preklúziou. Dovolací súd viazaný rozsahom (§ 439 CSP) a dôvodmi dovolania (§ 440 CSP), v ktorom dovolateľ (navrhovateľ v tomto konaní) nenamietol ani nedostatok procesného spoločenstva na niektorej strane účastníkov konania, ani preklúziu (naopak, márne uplynutie trojročnej lehoty na podanie návrhu na zapretie otcovstva bolo nespornou skutočnosťou, o zvrátenie ktorej sa pokúsil podaním dovolania). K podmienkam dovolacieho konania, ktorých existenciu skúma dovolací súd, a ktoré sú totožné s podmienkami konania pred súdmi nižších inštancií (právomoc súdu, príslušnosť súdu, procesná subjektivita, procesná spôsobilosť, litispendencia, res iudicata, spôsobilosť byť zástupcom), žaloba (návrh na začatie konania, ak nejde o konanie, ktoré možno začať aj bez návrhu), splnenie poplatkovej povinnosti v dovolacom konaní pristupuje povinnosť právneho zastúpenia a majetkový cenzus. Otázku procesného spoločenstva, a to nerozlučného, kedy sa rozsudok musí vzťahovať na každého, kto vystupuje ako žalobca (navrhovateľ) alebo žalovaný (odporca) súd skúma pri posudzovaní veci samej, pretože vo svojej podstate ide o otázku vecnej legitímácie (v prípade jej nedostatku súd žalobu/návrh zamietla, nezastavuje konanie resp. dovolanie neodmieta ako pri nedostatku niektorej procesnej podmienky konania). Vzhľadom na spôsob skončenia konania (zastavením pre prekážku rozhodnutej veci) a vymedzené dovolacie dôvody nebolo možné skúmať vec meritórne, teda ani posudzovať správnosť okruhu navrhovateľom označených účastníkov konania.

31. Dovolací súd rozhodol o trovách dovolacieho konania podľa ustanovenia § 52 CMP. Dovolací súd posúdiac okolností veci, genézu vzniku a vývoja právneho vzťahu navrhovateľa a odporkyne aj ich postoj v konaní pred súdmi nižších inštancií dospel k záveru, že od navrhovateľa nemožno spravodlivo požadovať, aby mu bola uložená povinnosť náhrady trov dovolacieho konania odporkyne (§ 53 CMP). Odporkyňa uloženie povinnosti nahradiť trovy konania ani nenavrhlala (§ 57 CMP).

32. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.